

ГЕРОИ НА ПРОМЯНАТА

Гражданско образование
и участие на децата
ВЪВ вземането на решения

Наръчник
за учители
и обучители

9-12
клас

ГЕРОИ НА ПРОМЯНАТА
Гражданско образование и участие на децата
във вземането на решения

За ученици от 9 до 12 клас

Наръчник за учители и обучители

© Автори: Люба Батембергска и Радослава Кашъмова

© Издател: Фондация “Малките стъпки”

Дизайн и оформление: Камелия А. Станчева, КАЯ Продукшънс

ISBN: 978-619-91766-0-3 (pdf)

2020 г.

Наръчникът е създаден по Проект ACF/446 “Гражданско образование чрез ученическо участие” с финансовата подкрепа на фонд “Активни граждани България” по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието се носи от бенефициента фондация “Малките стъпки” и по никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и на Оператора на Фонд Активни граждани България.

www.activecitizensfund.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД - 5

УПОТРЕБА НА НАРЪЧНИКА - 10

МОДУЛ 1: ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ - 14

Тема 1.1. Въведение - 15

Тема 1.2. Кметът и общината - 21

Тема 1.3. Общинският съвет - 26

Тема 1.4. Планиране на града - 32

Тема 1.5. Вземане на решения в Общинския съвет - 36

Тема 1.6. Среща с кметове и общински съветници - 44

Приложения - 47

МОДУЛ 2: УЧАСТИЕТО НА ДЕЦАТА - 50

Участието на децата - 51

Тема 2.1. Събиране на идеи - 53

Тема 2.2. Представяне на идеите - 55

Тема 2.3. Проучване на идеите - 57

Тема 2.4. Среща с вдъхновители - 59

Тема 2.5. Финализиране на идеите - 61

Приложения - 63

МОДУЛ 3: ПРЕДСТАВЯНЕ И ЗАСТЪПНИЧЕСТВО ЗА ИДЕИТЕ НА ДЕЦАТА - 68

Представяне и застъпничество за идеите на децата - 69

Тема 3.1. Среци с Ученическия съвет, Настоятелството и ръководството на училището - 70

МОДУЛ 4: КАМПАНИИ И ИЗБОРИ НА ИНИЦИАТИВИ - 73

Училищна кампания и избори - 74

Тема 4.1. Кампания - 75

Тема 4.2. Избори - 77

МОДУЛ 5: ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ИДЕИТЕ - 79

Осъществяване на идеите - 80

Приложения - 82

Четири истински истории - 83

УВОД

„Докато растете сигурно са ви казвали, че светът е такъв какъвто е, а живота го живеете вътре в него. Опитайте да не се удряте прекалено много в стената на тази команда... Животът може да бъде с много по-големи възможности, ако откриете един прост факт: Всичко около нас, което наричаме живот, е било направено от хора не по-умни от вас. И вие може да го промените, може да повлияете върху него... Научите ли веднъж този урок, никога няма да бъдете същите.“

Стийв Джобс

Настоящият наръчник ще ви преведе през процеса на **участие на децата в процеса на вземане на решения в най-близката среда до тях – училището и града, в който живеят.**

Защо според нас, авторите от „Малките стъпки“, това е важно.

Живеем в свят, в който притежаваме граждански права, но хората често не вярват, че нещо зависи от тях. Апатията е голяма както при родителите, така и при децата. Нашата **задача е да повишим увереността на децата, че те могат да бъдат субекти на промяната в собствения си живот и в обществото.** За нас приложното гражданско образование и участието на децата в оформяне на средата около тях, в процеса на вземане на решения са начина да повишим увереността им да мечтаят и да отстояват собствените си идеи.

Програмата „Гражданско образование и детско участие“ инвестира в силата на децата, в уменията им да да познават механизмите на вземане на решения в институциите и да реализират идеите си. Започваме с местната власт, защото тя е най-близко до тях и непосредствено засяга живота им.

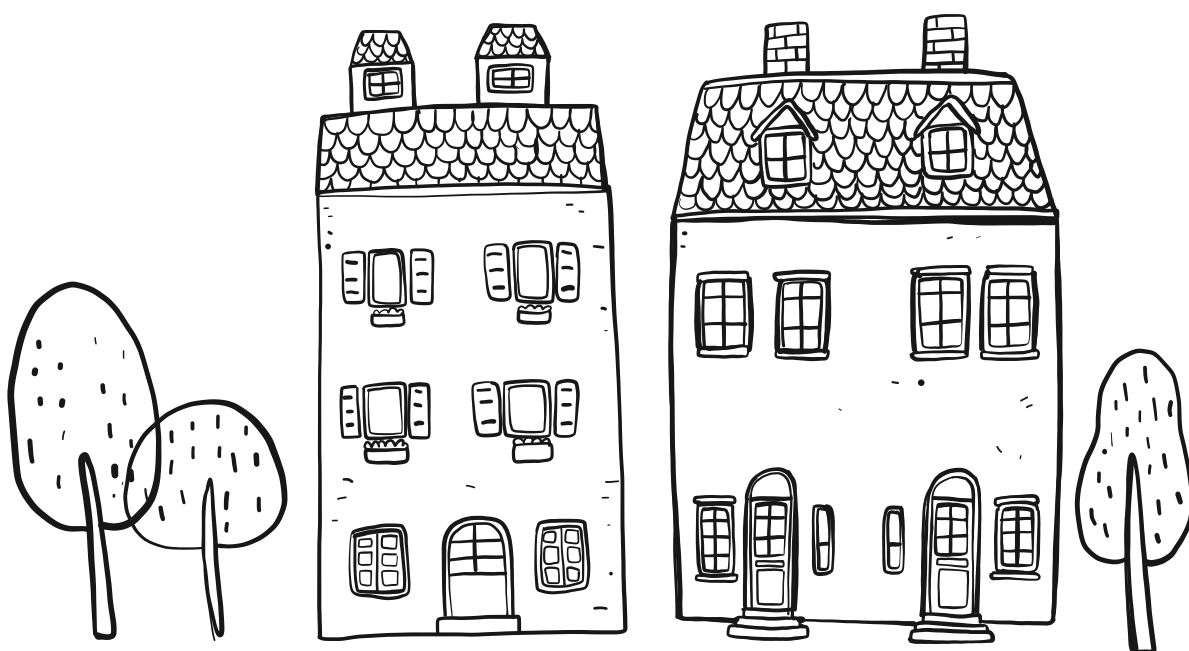

Участието на децата в планирането на града и в изготвянето на бюджета се прилага в пилотни градове в Шотландия, Уелс, Кения. През 2016 година Ню Йорк започва инициатива за пилотни проекти за планиране на бюджети с участието на деца на ниво училище. Първоначално практиката започва в Бразилия, Сан Паоло като инструмент за социално включване. Вземането в предвид на гледната точка на най-малките жители в развитието на града е една от най-новите тенденции в света.

Правото на децата да участват във вземането на решения по темите, които ги касаят е залегнало в чл. 12 на Конвенцията за правата на детето на ООН - „Държавите - страни по Конвенцията осигуряват на детето, което може да формира свои собствени възгледи, правото да изразява свободно тези възгледи по всички въпроси отнасящи се до него, като на тях следва да се придава значение съответстващо на възрастта и зрялостта му.”

Целите на програмата за гражданско образование и детско участие са:

- Да инвестира в учениците за превръщането им в граждани, развиващи собствените си идеи в принос на обществото.
- Да създаде възможности за участие на децата във вземането на решения и за изграждане на средата, която е най-близо до тях – училището и населеното място, в което живеят.

Програмата се провежда в училище и преминава през няколко етапа, описани в отделните модули на Наръчника:

- 1) Гражданско образование на децата за процеса на вземане на решения на местно ниво.
- 2) Създаване на пространство за генериране и разработване на техни идеи за средата около тях – в училище и в населеното място, в което живеят.
- 3) Представяне на идеите и събиране на подкрепа за тях в училищната общност.
- 4) Кампании в училище за популяризиране на идеите и избори на идеи, които да бъдат реализирани.
- 5) Осъществяване на идеите, свързани с училище и застъпничество пред местната власт за тези, свързани с града/селото.

С какво процесът на участие на децата е различен от това, което се прави до момента:

 Залага на широко участие на децата в училище извън рамките на Училищните съвети и Младежките парламенти. Програмата се осъществява в един учебен срок. Прилага се във всеки клас, така че гражданското образование обхваща всички деца, а пространството за генериране на идеи ги насърчава и провокира да споделят мнението си.

 Търси идеите на деца по реални теми, съобразени с техните нужди и възможностите на възрастта им. В повечето случаи децата са консултирани по теми, по които възрастните вече имат позиция. Ние обръщаме процеса – търсят се идеите на учениците и се разработват от тях самите.

 Продължава процеса, като дава възможност на децата да изминат и да наблюдават реалния процес на вземане на решения в общината и на осъществяване на идеите си. Процесът не спира до проучване на мнението на децата и до развиване на идеите им. Продължава с реализирането им в училище и със застъпничество пред местната власт да приеме инициативите им. Ако в първия случай осъществяването на идеите им е сравнително по-лесно и по-бързо, то когато те зависят от общината в рамките на една учебна година може да бъде взето решение да се осъществят, но изпълнението им може да отнеме по-дълго време. Това трябва да бъде ясно още от началото.

Какви са резултатите:

 Учениците ще повишат познанията си за местната власт; каква е връзката ѝ с всекидневния живот, как се взимат решенията за средата, в която живеят.

 Ще развият умения за гражданско участие и ще повишат самочувствието си.

 Ще подобрят уменията си за критично мислене, анализиране на проблеми и формиране на решения в интерес на общността.

 Ще се повиши връзката между учениците и училището, между родителите и училището.

 Срещите на учениците с представители на местната власт ще повишат видимостта на училището. Работата заедно с учениците, представянето на техните идеи пред общината също ще даде по-голяма тежест на проблемите на училището пред общинския съвет и кмета.

За не малко от учениците и за тези, които фасилитират процеса, това ще бъде първи опит за гражданско участие в процеса на вземане на решения на местно ниво.

Промяната в обществото направена чрез гражданско участие е възможна. Имаме късмета да живеем в общество, което ни гарантира нашите граждански права. Не ги познаваме достатъчно и не се възползваме от тях, неуверени и апатични сме. Децата не са предубедени колкото възрастните. Наша отговорност е да им покажем, че могат да променят средата около тях, че реализирането на идеите им е възможно.

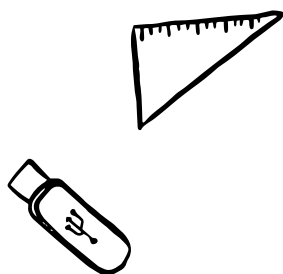
Ако вие сте учител, който иска да въвежда нови обучителни практики в образователния процес. Ако смятате, че е добре да събуждаме интерес у децата за това как функционира местната власт. Ако мислите, че е хубаво да насърчаваме децата да създават проекти за подобряване на средата около тях. Ако вярвате, че обучението трябва да е свързано с практиката и реалността, то този наръчник е и за Вас.

Мисията е възможна

Настоящата програма е апробирана за първи път в 12 СОУ „Цар Иван Асен“ в София, а методологията е разработена в резултат от работата в продължение на 10 месеца в 35 СЕУ „Добри Войников“. В инициативата се включиха над 500 ученика. През лятната ваканция и първия месец от новата учебна 2020 – 2021 година бяха осъществени в условията на КОВИД-19 четири от шесте инициативи на учениците, за които те гласуваха през юни преди края на втория учебен срок. Наръчникът и програмата станаха възможни с финансовата подкрепа на програма Малки инициативи на фонд Активни граждани по проект ACF/446 „Гражданско образование чрез ученическо участие“.

Благодарим на Училищното настоятелство на 35 СЕУ „Добри Войников“ и на ръководството на училището, които споделят убеждението че гражданското образование на децата е важна мисия, за доверието да работим заедно и да отделят часа на класа за това. Партньорите ни от „Зелена София“, за които е важно участието на децата в развитието на града, организираха срещи с общински съветници в София и с вдъхновители за учениците. Искрени благодарности и на учениците от 6 а клас, 9 б клас, 10 б клас и 10 в клас за пътешествието, което направихме заедно и за участието им в това предизвикателство!

УПОТРЕБА НА НАРЪЧНИКА

Наръчникът „Герои на промяната - гражданско образование и участие на децата във вземането на решения“ е предназначен за педагози, заети във формалното и неформалното образование, за обучители, служители на неправителствени организации и извън посочените, накратко - хора, които биха искали да фасилитират процеса на участие на децата и за които гражданското образование е важно. Започвайки пътешествието те се ангажират да бъдат адвокати, застъпници за идеите на децата за средата около тях.

Целевата група на наръчника са ученици IX – XII клас и техните учители и фасилитатори на процеса на гражданско образование и на участие. Ръководството съдържа обучителни материали за учениците, насоки как да се организира процесът на детско участие на практика, за фасилитаторите и учителите.

СЪДЪРЖАНИЕ

Наръчникът съдържа пет модула, които водят през етапите на процеса в училище. Всяка стъпка и описаните обучителни ресурси са апробирани в училище. Всеки модул има кратка въвеждаща част, която дава поглед върху целта му и съвети, базирани на опита досега. Следват отделните теми, които са структурирани по сходен начин.

Модул 1: Гражданско образование

Гражданското образование е насочено към местната власт, учениците се запознават с функциите ѝ, свързани пряко с живота им. Населеното място се разглежда през призмата на качеството и удобството за живот за различни групи хора. Изследват процеса на вземане на решения в общината и в Общинския съвет по теми важни за тях. Срещат се с Общински съветници, районен кмет, кмет на населеното място.

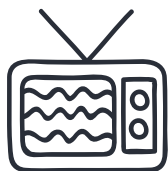
Модул 2: Участието на децата

Ако първата част е фокусирана върху гражданското образование, то втората е предназначена за детско участие в оформяне на средата около тях. Това е времето за допитване до учениците за тяхното мнение за средата около тях и за развитие на уменията им за разработване на идеи. Създава

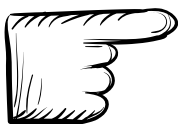
се комфортно пространство за генериране на идеите им, така че всеки да вземе отношение. Постепенно се отсяват и разработват тези инициативи, на които учениците държат най-много.

Модул 3: Представяне и застъпничество за идеите на децата

Предназначен е за представяне на идеите на учениците пред училищната общност – ученически съвет, училищно настоятелство, ръководство и за набиране на подкрепата ѝ за осъществяването им. Учениците развиват уменията си да представят инициативите, да се аргументират и не на последно място да отстояват позициите си публично.

Модул 4: Кампании и избори на инициативи

Учениците организират кампании в училище за популяризиране на предложенията си сред съучениците си. Ученическият съвет провежда избори кои инициативи да бъдат осъществени. Обявяват се резултатите.

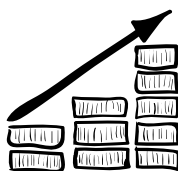
Модул 5: Осъществяване на идеите

Етапът, в който Настоятелството и ръководството на училището заедно с учениците реализират идеите. Когато инициативите са свързани с решения на общината или Общинския съвет, учениците, подкрепени от възрастните изминават пътя на вземане на решение – изготвяне на предложение, внасянето му, провеждане на срещи с институциите, участие в заседание на общинската комисия и на Общинския съвет.

Добри практики

Учениците раказват за своите инициативи.

Формат на темите

Темите следват сходен формат, описан в таблицата по-долу:

Кратко представяне	Резюме на темата, което дава общ поглед върху часа.
Цели	Описание на целите на часа, какви познания и умения изграждат учениците.
Необходимо време	40 - 45 мин.
Целева група	15 - 19 години
Брой участници	10 - 28
Необходими материали	Описани са всички материали, необходими за провеждане на часа.
Стъпки	Подробно описание на всяка стъпка от процеса.
Рефлексия	Въпроси за дискусия и награждане на знанията и уменията.
Съвети към фасилитатора	Предложения за процеса базирани на опита досега.
Приложения	Обучителни материали, игрови казуси, матрици за развитие на идеите и др.

Легенда

Игра с учениците

Принтирай тази страница и изрежи по линията

Съвети към фасилитатора

Етапи на урока / Стъпки на играта

Цели на урока /Цели на играта

Необходимо време за този урок / игра

Необходима ви е интернет връзка за онлайн работа

Необходими са ви материали за офлайн работа

Рефлексия

МОДУЛ 1 : ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Тема 1.1. Въведение

Кратко описание:

Представяне на процеса на детско участие и гражданско образование, през който ще преминат учениците. Определяне на входящо ниво на познанията им за местната власт и въвеждане в темата чрез интерактивни игри.

Цели:

- Да се запознаят учениците с инициативата и с етапите в обучителния процес.
- Да се въведат в темата за връзката на местната власт с всекидневния живот и неговото качество.
- Да се повиши интереса им към заниманията през следващите месеци.

Време: 40 минути

Брой участници: 10 - 28 ученика

Възраст: 15 - 19 години

Материали: интернет връзка, лепкаци листчета, фотографии, илюстриращи функциите на общината.

Етапи:

- **Запознаване на учениците с процеса.**

Представете целите на обучението: 1) да изградят умения за участие в процеса на вземане на решения на местно ниво и за средата, с която е свързано ежедневието им; 2) да създадат свои идеи за подобряване и оформяне на средата около тях; 3) да развият умения да осъществяват идеите си.

Модули: 1) Запознаване с местната власт и с процеса на вземане на решения; 2) Разработване на техни идеи за училището и града; 3) Провеждане на избори на идеи; 4) Застъпничество за осъществяването им.

Оставете време за техни въпроси и коментари.

Необходимо време: 7 мин.

- **Анимиран куйз. Познавате ли местната власт.** Препоръчваме да се направи на анимирана или интернет платформа (nearpod, kahoot, в краен случай google forms). Виж Приложение 1 за примерни въпроси. Анкетата може да се използва за определяне на входящото ниво на учениците. След края на играта

дискутирайте накратко отговорите с учениците.

Необходимо време: 10 мин.

- **Въведение в местната власт, Денят в града**

Съвети към фасилитатора

- За учениците е важно да имат практическа полза от времето, в което ще участват в процеса. Посочете резултатите за тях: какви умения ще развият и за какво ще бъдат полезни знанията им.
- Когато давате примери за решенията, които зависят от местната власт, изберете близки до тях или такива, които са им интересни.
- Може да илюстрирате функциите на общината със снимки от вашия град/село.
- Бъдете честни с учениците: вие не можете да гарантирате крайния резултат, но заедно с тях ще минете през процеса на вземане на решения и ще ги подкрепяте.
- Оставете авторството на процеса на учениците – от тях зависи кои идеи те ще реализират. Ролята на фасилитатора е да осигурява подкрепа и те трябва да знаят това.
- Разработете дигиталната игра за мотивиране на учениците като използвате материалите в Приложение 1. Адаптирайте въпросите към общината, в която живеете.
- Ако времето не стигне за рефлексия, може да запазите отговорите на учениците и да я направите в началото на следващия час.

Денят в града

Кратко описание:

Играта показва връзката между ежедневието, личния живот и отговорностите на общината. Учениците описват в календар как минава деня им и какви са заниманията им. След това поставят дейностите, които имат връзка с общинската политика и функциите на общината на отделни табла, илюстриращи релевантните функции/ отговорности на местната власт.

Цели:

- Да се повишат познанията на учениците за политиките на местната власт;
- Да се повиши разбирането им за ролята на местната власт във всекидневния живот на гражданите.;
- Да се изгради разбиране у учениците за връзката между личния живот и публичните ресурси и услуги, предоставяни от местната власт, между личната и обществената сфера.

Необходимо време: 20 мин.

Възраст: 15 – 19 години

Материали: Разпечатани цветни фотографии ([изтегли от сайта на Малките стъпки - Приложение 1.2.](#)), илюстриращи основните функции и съответните дирекции на общината; снимка, илюстрираща личното пространство; лепящи се листчета.

Стъпки:

- Разделете учениците в малките групи или по двойки;
- Поставете им задачата – всеки да опише как минава деня му (5 мин.), след което да постави всяка дейност в сферата, към която се отнася.

Рефлексия:

- Какво им прави впечатление?
- Има ли дейности от ежедневието, свързани с услуги от общината, които не са забелязали (градски транспорт, преминаване през пешеходни пътеки и светофари на път към парка/училище и др.)?

- Каква част от деня им е свързана с публични услуги, предоставяни от общината и каква минава само в нашето лично пространство?
- Доволни ли са от услугите в града, в който живеят? Какво би могло да се подобри?
- Кой са любимите им места за прекарване на свободното време, развлечения и спорт?

Приложение 1.2

ЧИСТОТА

ЕКОЛОГИЯ И ЧИСТ ВЪЗДУХ

ИГРА И СВОБОДНО ВРЕМЕ

ИНФРАСТРУКТУРА

КУЛТУРА

ТРАНСПОРТ

СПОРТ

ОБРАЗОВАНИЕ

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

ДАНЪЦИ И ТАКСИ

Тема 1.2. Кметът и общината

Кратко описание:

Учениците се запознават с ролята на общината за качеството на живот в града и с процеса на вземане на решения в нея. Представят се функциите на общината и критериите за оценка на живота в най-добрите градове. Учениците се поставят на мястото на различни групи от граждани и изследват как градът може да стане по-удобно място за живеене за техните герои. Какъв е пътят на вземане на тези решения в общината.

Основни цели:

1. Изграждане на разбиране за връзката между местната власт и качеството на живот за различни групи от граждани и за хората в града.
2. Придобиване на познания за функциите на общината и за процеса на вземане на решения в нея.
3. Придобиване на основни познания за правата на децата и на гражданите за участие в процеса на вземане на решения.

Време: 40 мин.

Брой участници: 10 - 28 ученика

Възраст: 15 - 19 години

Материали: Презентация „Най-добрите градове за живот и функции на местната власт“ ([изтегли от сайта на Малките стъпки - Приложение 1.3.](#)); 5 големи листа катастрон за всяка от петте групи, на които разделяме учениците, ако са максимален брой /една паралелка/, маркери, фотографии, които символизират отделна група от хора, жители на населеното място (Виж Приложение 1.4).

Етапи:

- Представете най-добрите градове за живот и критериите, по които те се определят. Направете връзка с местната власт и въпросите в нейните компетенции, които стоят най-близо до проблемите на гражданите. Обърнете внимание на функциите на общината и как се взимат решенията в нея. Представете правата на гражданите за участие във вземането на решения. Виж Приложение 2 Презентацията „Най-добрите градове за живот и функции на местната власт“.
- Разделете учениците на малки групи за предизвикателството „Как да стане градът по-удобен“.
- Представете резултатите от работата на всяка една от групите и заедно с учениците вижте как в общината се взимат решенията.
- Дискусия.

Съвети към фасилитатора

- Подгответе информация за най-добрите градове за живот. Най-популярните класации са на Икономист, Дойче банк, Монокъл и Мърсър. В Приложение 2 са извадени част от критериите от 4-те класации, съобразени с възрастта на учениците.
- Запознайте се предварително с отделите във вашата община на сайта ѝ. Може да видите и функционалната ѝ органограма. Информацията е задължителна и се публикува от всяка община.
- Помислете за връзката между отделните групи граждани и как населеното място може да стане по-добро място за живеене за тях.
- Проучете предварително кои от промените, от които отделните групи имат нужда са от компетенциите на местната власт и кои от тези на правителството.
- Учениците може да измислят име на своя герой и кратка характеристика.
- Следете прецизно за спазването на отреденото време за всяка от задачите.
- Дайте възможност на децата да дискутират помежду си при изпълнение на задачите от играта.
- Изяснявайте работата на отделите, ако е необходимо.
- Ако не остане време за представяне на резултатите, направете го по време на следващото занятие.

Как да стане градът по-удобен

Кратко описание: Чрез играта учениците търсят как градът може да стане по-добро място за живот като отговаря на нуждите на различни групи от хора. Изследват пътя на вземане на решенията в общината.

Цели:

- Създаване на възможност да бъде оценена функционалността на града.
- Установяване на значението на работата на местната власт за благоустрояването на средата.
- Изграждане на чувствителност към политиката като свързана с качеството на живот на гражданите.
- Разширяване на познанията за структурата на общината и отговорностите на конкретните ѝ отдели.

Време: 20 минути

Възраст: 15 - 19 години

Материали: 5 големи листа кадастрон, флумастери, листове с въпроси, цветни лепящи листчета, 5 фотографии, символизиращи различни групи граждани. ([Виж и изтегли от сайта на Малките стъпки](#))

Стъпки:

Разделете участниците на малки групи. Раздайте материалите - всяка от групите получава лист формат А-5, разделен на координатна ос, фотография, символизираща конкретна група от гражданите на града /напр. млади майки, възрастни хора, спортуващи/, лист с 4 въпроса, чиито отговори да ситуират в четирите правоъгълника.

Въпросите са:

1. Какво е необходимо за това градската среда да стане по-добра, напр. за майките с деца?
2. Какво вече е налично?
3. Какво от това, от което имат нужда напр. майките зависи от общината?
4. През кои ресори на общината минава процесът на вземане на решения?

Въпрос за допълнителни точки: Кой от предложенията са полезни и за други групи от хора.

Поставете задачата - как градът може да стане по-удобно място за техния герой. – 15 мин.

- Поканете групите да представят резултатите. Обсъдете пътя на вземане на решения.
- Дискусия.

Рефлексия:

- Какво прави впечатление на учениците?
- Кой са основните критерии, за да влезе един град в класацията на „добрите градове за живот“? Защо те са избрани?
- Какво общината може да направи, за да стане градът по-добро място за живот? Кой промени в града могат да бъдат полезни за повече от една групи граждани?

Приложение 1.3

Тема 1.3. Общинският съвет

Кратко описание: Учениците се запознават с правомощията на Общинския Съвет и с разделението на функциите между Съвета и кмета чрез ролева игра.

Цели:

- Да се запознаят чрез преживяване с правомощията на Общинския съвет;
- Да имат основни познания за механизмите на работа в ОбС и с процеса на вземане на решения;
- Да съпреживеят вземането на решения като участници, чиито предложения се разглеждат.

Време: 40 минути

Брой участници: 10 - 28 ученика

Възраст: 15 - 19 години

Време: 40 мин.

Материали: мултимедия, две карти с броя на общинските съветници в общината и с кворума, нужен за вземане на решения; ролеви карти.

Етапи:

- Представете функциите на Общинския съвет и правомощията му, кои сфери от всекидневния живот са свързани с него. Може да използвате бюджета на общината, за да илюстрирате ролята му. Обърнете внимание на правомощията на Об съвет спрямо кмета. Вижте Приложение 1.5. Презентация Общински съвет. Необходимо време 15 мин.
- Симулационна игра “Алтернативни решения за града”

Съвети към фасилитатора:

- Подгответе конкретни примери за ролята на Общинския съвет – какъв е размера на гласувания бюджет на вашата община за миналата година; решенията за изграждане на нови площадки, ремонт на улици и др.
- Обърнете внимание на различните функции на Общинския съвет и на кмета. Докато ОбС може да прави предложения, да ги гласува и да задължи кметът да ги изпълни, то за някои решения кметът има задължително нужда от одобрението на Общинския съвет.

Алтернативни решения за града

Кратко описание: Учениците се разделят на малки групи, като всяка група получава казус и роля – кмет и общински съветници. Учениците избират каква политика да приложат и в какво да инвестират средствата от бюджета. Те трябва да представят аргументите си и да стигнат до решение.

Цели:

- Да се повиши разбирането на учениците за ролята на Общинския съвет и на кмета.
- Учениците да придобият познания за механизма на вземане на решения в Общинския съвет.
- Да се повиши разбирането на учениците за политиката като избор на стратегии за развитие на общината и на приоритети, за общинския бюджет като ресурс за развитие на политики.

Време: 30 мин.

Възраст: 15 - 19 години

Материали: листове флипчарт, маркери, ролеви карти.

Стъпки:

- Разделете учениците на малки групи.
- Поставете им задачата – всяка група трябва да реши казуса и да даде аргументите си – 7 мин.
- Изберете председател на Общинския съвет, който да води заседанието. Преди това може да следи за времето за решаване на казуса.
- Проведете заседание на Общинския съвет. Оставете възможност на групите да представят аргументите си и да стигнат до решение – 20 мин.

Рефлексия:

- Как се почувствахте?
- Какво ви помогна да вземете решение?
- Каква е ползата за обществото от вашето решение?

Ролеви карти

Кмет на общината

Вие сте кмет на общината. Една от целите ви е да осигурите здравословна среда за хората. Имате възможност да ремонтирате централната градска част и градската градина, като засадите нови дървета, направите и спортна площадка, които ще помогнат за по-здравословен начин на живот. Но улиците в общината също се нуждаят от ремонт. Нямате възможност да отделите средства и за двата проекта. Налага се да вземете решение кой от тях да реализирате приоритетно. Какво решение ще предложите на Общинския съвет? Как ще се аргументирате?

Общински съветници, Комисия за децата, младежта и спорта

Вие сте Общински съветници в Комисията за децата, младежта и спорта. За вас е важно да насърчите здравословния начин на живот и да осигурите условия за него. Общината има избор дали да ремонтира централната градска част и градската градина, засаждайки и нови дървета, правейки и спортна площадка и осигурявайки не само пречистване на въздуха, но и приятно място за разходки и игра, или да преасфалтира една от разбитите общински улици. Вие подкрепяте първото предложение. Становището на вашата комисия е необходимо, за да се вземе решение за какво ще се използва бюджетът на общината. Какви са вашите аргументи?

Представете ги на заседание на Общинския съвет, в което участва и кметът като представител на Общината. Вземете заедно решение.

Общински съветници, Комисия по благоустройство и инфраструктура

Вие сте Общински съветници в Комисията по благоустройство и инфраструктура. За вас е важно да осигурите условия за здравословен начин на живот, но с по-голяма тежест е доброто състояние на уличната мрежа. Общината има възможност да ремонтира централната градска част и градската градина, засаждайки и нови дървета, откривайки и спортна площадка, осигурявайки не само пречистване на въздуха, но и приятно място за разходки и игра. Има нужда обаче и от преасфалтиране на някои от разбитите общински улици. Общината обаче няма възможност да финансира и двата проекта. Вие подкрепяте второто предложение. Какви са вашите аргументи? Как бихте убедили останалите общински съветници да ви подкрепят?

Представете решението си на заседание на Общинския съвет, в което участва и кмета като представител на Общината. Вземете заедно решение.

Общински съветници, Комисия по бюджет и финанси

Вие сте Общински съветници в Комисията по бюджет и финанси. За вас е важно да насърчите здравословния начин на живот и да осигурите условия за него, но също толкова важна е и добрата инфраструктура. Общината има избор да ремонтира централната градска част и градската градина, засаждайки и нови дървета, откривайки и спортна площадка и осигурявайки не само пречистване на въздуха, но и приятно място за разходки и игра, или да асфалтира някои от разбитите общински улици. Вие сте наясно, че бюджетът на общината е ограничен. Налага се да направите избор между двете предложения. Кой от проектите бихте подкрепили и с какви аргументи?

Представете ги на заседание на Общинския съвет, в което участва и кметът като представител на Общината. Вземете заедно решение.

Общински съветници

Вие сте представители на общинския съвет, които не участват в засегнатите от проблема комисиите. Вашата задача е, след като изслушате аргументите на комисиите и предложението на кмета, да вземете информирано и аргументирано решение коя от двете възможности, които стоят пред общината да бъде реализирана. Общината има възможност да ремонтира централната градска част и градската градина, засаждайки и нови дървета, да открие и нова спортна площадка, осигурявайки не само пречистване на въздуха, но и приятно място за разходки и игра, или да асфалтира някои от разбитите общински улици.

Представете решението си пред останалите участници в Общинския съвет. Вземете заедно решение чрез гласуване.

Тема 1.4. Планиране на града

Кратко описание:

Влизайки в ролята на архитекти, учениците идентифицират функционалностите на града и стават участници в планирането на средата около тях.

Основни цели:

1. Учениците да се провокират чрез преживяване да мислят за промяна в средата и да получат познания за елементите на града.
2. Да развият пространственото си мислене и да придобият представа за възможните промени и как те биха се разположили в реалното пространство на квартала/града.

Време: 40 – 45 мин.

Брой участници: 10 – 28 ученика

Възраст: 15 – 19 години

Материали: Разпечатани карти на квартала, върху които учениците ще работят, цветни моливи, флумастери.

Етапи:

- Предварителна подготовка: поканете архитект или служител на дирекция Архитектура и градоустройство, който да представи планирането на града и да помогне на учениците със задачата. Подгответе подложките, върху които ще рисуват и проектират квартала/града.
- Представяне на града през призмата на урбанистиката от госта.
- Разделяне на учениците на групи, провеждане на играта „Проектиране на квартала“.
- Представяне на резултатите от работата в малки групи пред останалите участници.
- Дискусия върху проектите.

Съвети към фасилитатора

- Насърчавайте децата да нанасят смело идеите си на картата.
- Предложете им да отделят няколко минути в началото на играта, за да обсъдят идеите си и да направят общ план.
- Предложете им да нанасят предложенията си схематично на картата, за да не губят време за подробно рисуване.
- Преценете дали да дискутирате по време на представянето на предложенията на всяка една от групите, или да оставите няколко минути за заключителна дискусия и обобщение на идеите.

Проектиране на квартала

Кратко описание:

Учениците проектират квартала/града - какво биха искали да има на мястото, в което живеят, как да разположат необходимите според тях сгради, улици, паркове, зелени зони, пространства за спорт и свободно време и др..

Цели:

- Да се развият способностите на децата за работа по карта.
- Да се провокира въображението им за генериране на идеи за промяна на пространството, в което живеят.
- Да се тренират уменията им да разполагат в пространството обектите, нужни според тях, за да се подобри средата, в която живеят.
- Да създадат умения да защитават проекта си, като обосновават ползите от него.

Необходимо време: 30 минути

Възраст: 15 - 19 години

Материали: принтирани подложки на квартала/града; флумастери и цветни моливи

Стъпки:

- Разделяне на участниците на групи.
- Поставяне на задачата. Да проектират квартала/града, какво е необходимо за живот в него. Ако работят с карта на техния квартал, задачата би могла да бъде какво биха променили, ремонтирали, реконструирали? Могат да маркират местата, които се нуждаят от промяна и да нарисуват как си ги представят, за да бъдат по-полезни, по-красиви, по-приятни. Време 25 мин.
- Представяне на резултатите.
- Кратка дискусия върху предложените планове/промени.

Рефлексия:

- Как се проектира градската среда?
- Кои пространства са най-полезни и желани, по тази причина задължителни за всеки квартал?
- Кои предложения за подобрения в квартала/града могат да бъдат полезни за повече от една групи граждани?

Тема 1.5. Вземане на решения в Общинския съвет

Кратко описание: Учениците се запознават с механизма на вземане на решения в Общинския съвет и взаимодействието между гражданите и институциите на местната власт чрез ролева игра.

Цели:

- Да се запознаят чрез преживяване с механизмите на взаимодействие между Общинския съвет, общината и гражданите.
- Да съпреживеят вземането на решения като участници, чиито предложения се разглеждат.
- Да придобият основни познания какви възможности за създаване на политики дава взаимодействието между Общината, Общинския съвет и гражданите.

Време: 40 мин.

Брой участници: 10 - 28 ученика

Възраст: 15 - 19 години

Материали: интернет връзка, ролеви карти.

Етапи:

- Анимиран куиз Вземане на решения в Общинския съвет. Използвайте играта, за да припомните правомощията на ОбС, сфери, които зависят от него и са свързани с всекидневния живот. Виж Приложение 4 с примерни въпроси. Дискутирайте отговорите. Необходимо време 10 мин.
- Ролева игра “Решения за градската среда с участието на гражданите”

Ролева игра

Кратко описание: Учениците влизат в ролите на различни заинтересовани страни в системата на местната власт. Минават през различните етапи на вземане на решение за разрешаване на проблем на общността.

Цели:

- Да се запознаят учениците с механизма на вземане на решения в местната власт.
- Да се повиши разбирането им за разделението на властите и за правомощията на общинския съвет и общинската администрация.

Време: 30 мин.

Възраст: 15 - 19 години

Материали: разпечатани казуси, листове, маркери.

Стъпки:

- Разделете ученици на малки групи, като всяка група взема една от следните роли: Кмет на общината, общински съветници от Комисия за децата, младежта и спорта; общински съветници от Комисия по обществен ред и сигурност, представители на Училищното настоятелство и учениците, Директор на училището. Оставете 8 мин. за вземане на решения и аргументирането им.
- Изберете двама доброволци – председател на Общинския съвет и зам-председател. Възложете им задача да следят за спазване на времето. След това да ръководят заседанието на Общинския съвет и да следят за регламента за изказвания.
- Поканете заинтересованите страни на заседание на Общинския съвет, на което по един представител на група представя позицията и аргументите. Всяка група има по 3 минути, за да представи решението си. Проведете дебати и гласуване. Не забравяйте, че кметът и неговият екип, както и гражданите имат право на участие в заседанието, но нямат право на глас. Общинският съвет трябва да вземе окончателно решение по казуса.

Рефлексия:

- Как се почувствахте?
- Кой взима решения в общината?
- Когато направите предложение до общината, от кого очаквате отговор?
- Какви са стъпките, през които минава едно предложение в Общинския съвет, за да вземе решение съветът?
- Чие мнение е по-важно за финално решение на даден проблем – на кмета, на Общинския съвет или на ресорната комисия?

Ролеви карти

Кмет на общината

Вие сте Кмет на общината. Училищата на нейната територия са ваша отговорност. Всяко училище получава делегиран бюджет средства, които идват от държавата. Общината всяка година предвижда средства за спортни площадки и поддържане на зелените площи. При вас постъпва сигнал с описан проблем – в двора на едно от общинските училища отново е изпочупено осветлението в двора заради поредни сбивания между младежи от квартала.

Директорът на училището настоява за допълнителни средства за поставяне на видео наблюдение в двора. Родителите и деца от квартала предлагат да се изгради спортна площадка в двора на училището, за да могат тинейджърите да спортуват там, да се уплътни свободното им време.

Ще подкрепите ли предложенията - кое от тях ще изберете? Или ще посъветвате директора да вземе средства от бюджета на училището, за да постави видео наблюдение, а родителите да имат търпение за изграждане на спортна площадка след няколко години, когато ще бъде планирана и в този район?

Какво е вашето решение, какви са вашите аргументи?

Представете ги на заседанието на Общинския съвет, на което ще се разглежда проблема. Ще участват и представители на гражданите от квартала.

Общински съветници, Комисията по общественения ред и сигурност

Вие сте Общински съветници и участвате в Комисията по общественения ред и сигурност.

Обикновено при вас не постъпват предложения на граждани. Сега обаче идват родители на ученици и директора на едно от общинските училища с проблем. В двора на училището редовно има сбивания между тийнейджъри от квартала и се руши поставеното осветление. Преди година директорът е инвестирал в поставяне на нови лампи. След поредния случай на сбиване и отново счупени лампи, ученици и родители се притесняват да минават през двора. Директорът иска ново решение и допълнителни средства за видео наблюдение. Ученици настояват да се направи спортна площадка в северния двор на училището, в която да могат да играят. И в двата случая са необходими средства, които заинтересованите страни ще търсят от общината. Бюджетът за тази година вече е гласуван.

Какво решение ще вземете – ще подкрепите ли предложението на Директора на училището или това на учениците и родителите, какво ще препоръчате на Общинския съвет? Какви са вашите аргументи?

Общински съветници в Комисията за децата, младежта и спорта

Вие сте Общински съветници в Комисията за децата, младежта и спорта.

При вас постъпва предложение за изграждане на спортна площадка в двора на едно от общинските училища от родители на ученици. В двора на училището редовно има сбивания между тийнейджъри от квартала и се руши поставеното осветление. Преди година директорът на училището е инвестирал в поставяне на нови лампи. След поредния случай на сбиване и отново счупени лампи, ученици и родители се притесняват да минават през двора. Директорът иска ново решение и допълнителни средства за видео наблюдение. Ученици настояват да се направи спортна площадка в северния двор на училището, в която да могат да играят. И в двата случая са необходими средства, които заинтересованите страни ще търсят от общината.

Какво решение ще вземете – ще препоръчате ли на Общинския съвет да подкрепи, съответно да задължи общината да изпълни? Какви са вашите аргументи?

Родители в Училищното настоятелство

Вие сте представители на Училищното настоятелство и учениците.

В двора на вашето училище редовно има сбивания между тийнейджъри от квартала и се рушат поставените лампи. След поредния случай на сбиване, вие се притеснявате децата ви да минават през двора. Преди година директорът на училището е инвестирал в поставяне на нови лампи в двора. Сега търсите друго решение на проблема. Децата ви искат да се направи спортна площадка в този край на двора. Повечето от вас са съгласни – така ще могат да си уплътнят свободното време и двора ще е населен. Директорът иска допълнителни средства за видео наблюдение. И в двата случая са необходими средства, които ще търсите от общината.

За да се направи площадката е необходимо съгласието на директора и подкрепа от общината и Общинския съвет за допълнителни средства за изграждането ѝ.

Каква е вашата позиция? С какви аргументи ще убедите директора, общината и Общинските комисии?

Директор на училище

Вие сте директор на общинско училище.

През последните години сте ремонтирали сградата. Опитвате се да направите кварталното училище привлекателно, така че да е приятно за децата, а родителите им да са доволни. Една от основните ви грижи е сигурността в училище. Притеснява ви северния край на двора, където младежи от квартала се събират и се случват сбивания. Преди четири месеца сте отделили пари за осветление, но сега за пореден път лампите са счупени. Този път вие искате друго трайно решение – да поставите видеонаблюдение в целия двор. За целта търсите средства от общината, защото делегирания бюджет, с който училището разполага вече е разпределен за заплати и извънкласни занимания.

Какви стъпки трябва да предприемете? Как ще реагирате на предложението на родителите и учениците, които искат да направят спортно игрище, с цел решаване на проблема?

Тема 1.6. Среща с кметове и общински съветници

Кратко описание:

Повишаване на мотивацията и увереността на учениците, както и увеличаване на познанията им за организацията на работата на местната власт. Дискусия с кмета на общината и с членове на общинската администрация и/или общинския съвет, която води до това децата да се усетят значими и да придобият увереност, че мнението и идеите им са важни и възможни.

Цели:

- Повишаване на мотивацията и интереса на учениците чрез срещи с представители на местната власт.
- Възпитаване на увереност във възможностите да представят идеите си и да поставят въпроси пред хора с реална власт.
- Повишаване на познанията за механизмите, по които гражданите общуват с представителите на местната власт.

Време: 40 мин.

Брой участници: 15 - 19 години

Материали: Интернет връзка.

Стъпки:

- Предварителна подготовка. В хода на разработването на идеите на учениците, които се отнасят до промени в квартала/града, ще има нужда да им помогнете да придобият увереност, че е възможно да бъдат чути от представителите на местната власт, че мнението им като граждани е важно, независимо от възрастта им. За да завършат проучването на идеите си, ще им бъде нужна информация за това какво планират кметът и общинският съвет за квартала/града, разполагат ли със средства, възможно ли е да вметят в плановите си тяхната инициатива още през същата година. Ако предложенията на учениците са свързани например със скейт зона или вело алея, може да се търси съгласието на общината и залагането на средства за следващата година.

- Потърсете общински съветници, които имат опит в общуването с млади хора, обяснете на кмета и администрацията колко важна за гражданското образование на учениците е тази среща. Умението да общуват с представителите на местната власт, да търсят информация и да представят идеите си, а в последствие да ги оформят като предложения, насочени към кмета или ОС е важна част от изграждането на уменията им като активни граждани. Тази среща ще им бъде полезна и интересна, ще повиши познанията и увереността им.
- Представяне от кмета или общинския съветник на работата на общината или ОС, с акцент върху предстоящите дейности, свързани най-вече с областите, които интересуват младите хора и децата. Демонстриране на механизмите, по които се осъществяват връзките на местната власт с гражданите./напр. Интернет портал, социални мрежи, както и класическите методи – подаване на заявления, участие в обществени обсъждания и т.н./
- Дискусия между тях и учениците с цел разбиране на механизмите на работа на общината и възможностите да бъде приета и реализирана идея, замислена от граждани. Развиване на способностите на учениците да аргументират предложенията си и да не изпитват притеснение от общуването с официални представители на властта.
- Създаване на връзка между учениците и местната власт, размяна на контакти с цел да могат да задават допълнително възникнали въпроси и да могат да подават предложенията си и да следят тяхното развитие. Търсенето на контакт с представителите на властта тренира способностите за ползотворна комуникация.

Съвети към фасилитатора

- Подгответе предварително и двете страни за срещата. За кметът и общинските съветници ще бъде важно какви са интересите на учениците.
- Не пропускайте да обсъдите на срещата въпросите, които са неясни за учениците, най-вече механизмите на съвместна работа на гражданите и местната власт.
- Провокирайте, ако е необходимо, по-голяма активност от страна на учениците в дискусията.
- Не забравяйте да инициирате размяна на контакти за търсене на информация и сътрудничество.
- Акцентируйте върху това, че реализацията на идеите е възможна, ако те са добре разработени и стремежът към осъществяването им е сериозен.
- Целта на програмата е общината да приеме предложенията на учениците. Това е първата стъпка. Възможно е реализирането на идеите да отнеме повече време, но това не бива да води нито до притеснение, нито до отказ.

Приложение 1.1.: Анкета

ПОЗНАВАТЕ ЛИ МЕСТНАТА ВЛАСТ

Анкетата е базирана в *nearpod.com*, анимирано приложение *Time to climb*

1. Кой носи отговорност за изпълнение на политиките в общината?

- Министър-председателят
- Общинският съвет
- Кметът
- Стан и Стефи

2. Коя от следните дейности е в компетенциите на общината?

- Ремонт на канализацията
- Подновяване на асансьора в жилищната сграда
- Ремонт на магистралата
- Измиване на градските улици

3. Кой има право да гласува при избори за общински съвет и кмет?

- Всеки гражданин, навършил пълнолетие
- Всеки пълнолетен гражданин с постоянен адрес в общината
- Само гражданите, които нямат неплатени задължения в общината
- Само гражданите, които притежават собственост на територията на общината

4. Кое от изброените права имат гражданите по отношение на местната власт?

- Право на достъп до информация за работата на общината
- Право да определят размера на местните данъци и такси
- Право да одобрят/спрат строежа на нов мол
- Право да определят фирмите, които ще изпълняват обществени поръчки на територията на общината

5. Носи ли отговорност общината за поддържане на сградите на общинските училища?

- Да
- Не

6. В компетенциите на общината ли е да одобрява учебния план на училищата?

- Да
- Не

7. Учениците имат ли право да участват в определянето на извънкласните дейности?

- Да
- Не

Благодарим Ви за участието!

Приложение 1.2.: Фотографии, илюстриращи основните функции на общината

[Изтеглете, принтирайте и използвайте.](#)

Приложение 1.3.: Местната власт

[Изтеглете PPT презентация и използвайте.](#)

Приложение 1.4.: Фотографии към Игра “Как да стане градът по-удобен”

[Изтеглете, принтирайте и използвайте.](#)

Приложение 1.5.: Общински съвет

[Изтеглете PPT презентация и използвайте.](#)

Приложение 1.6.: Куиз

ВЗИМАНЕ НА РЕШЕНИЯ

1. Бюджетът на София от 1.700 млн. лева се приема от:

- Правителството
- Кметът
- Общинският съвет
- Министерство на магията

2. Посочете грешното твърдение:

- В Общинския съвет има кворум, ако на заседанието присъстват повече от половината общински съветници.
- Въпросите се обсъждат предварително в ресорни комисии и техните решения са задължителни за ОбС.
- Общинският съвет не може да заседава без кворум.

3. Едно решение се приема с обикновено мнозинство, когато:

- Гласуват половината от всички общински съветници.
- Гласуват две трети от всички общински съветници.
- Гласуват половината от присъстващите общински съветници, независимо колко отсъстват.
- Гласуват половината от присъстващите съветници, ако на заседанието има кворум.

4. Кметът може да извърши определени дейности само ако има одобрението на Общинския съвет. За коя не се нуждае от него?

- Кандидатства за финансиране по европейски програми.
- Инспектира работата на снегопочистващите фирми.
- Повишава местните данъци.
- Отделя средства за ремонт на училищни сгради.

5. Гражданите имат право да правят предложения пред Общинския съвет. Вярно или не?

- Да
- Не

6. Общинският съвет ще гласува увеличаване на мрежата от вело алеи в София. С минимум колко гласа може да се приеме предложението?

- 59
- 32
- 16
- 14

МОДУЛ 2 : УЧАСТИЕТО НА ДЕЦАТА

УЧАСТИЕТО НА ДЕЦАТА

Ако първата част е фокусирана върху гражданското им образование, то втората е предназначена за детско участие в оформяне на средата около тях. Това е времето за допитване до учениците за тяхното мнение за училището и града и за развитие на уменията им за разработване и аргументация на идеи.

За разлика от повечето форми използвани досега за участие на децата като Ученически съвети, Младежки парламенти, консултиране с активни ученици, настоящата програма е разработена за участие на максимално широк брой деца. Работата по малки групи в класове и избора след това на идеи дават тази възможност.

Настоящият модул е разработен и приложен в условията на пандемията на КОВИД 19, он-лайн обучение и домашна карантина. В следващите издания на наръчника ще разработим и методология за генериране и развитие на идеи „на живо“. Описаната тук методология също може да се използва офлайн, но ние препоръчваме при присъствено обучение да използвате креативни и забавни методи. Може да започнете дори с познатите класически като мапинг на града, световно кафене, брейнсторминг, станции за идеи и други. Някои от тях имат он-лайн аналог. Причината поради, която не сме включили тук дигиталната им версия е интерфейсът им, който все още не е достатъчно атрактивен за деца. Ние може да ви помогнем да направите креативен и забавен дизайн на процеса.

Целта на модула е всяко дете да има възможност да участва в оформяне на средата около него като му се осигури пространство, в което да може да развие идеите си и да потърси подкрепа за тях. Осъществяването им и застъпничеството за тях са следващите стъпки.

В този модул учениците тренират умения да разработват и планират инициативи. Някои от уменията са планиране базирано на резултати, аналитични умения и оценка на съответствието между цели, действия и резултати; търсене на информация, работа в екип, аргументиране и изграждане на връзки.

Преди да започнете процеса:

- Разработете план за събиране, разработване и отсяване на идеите;
- Следете динамиката на процеса. Ако се налага, съкратете първоначалното време за описване на идеите или увеличете това за детайлното проучване. Осигурете възможност на учениците да приоритизират и отсяват важните за тях идеи по обективни критерии, ако има нужда.
- Много е вероятно да повторите какво ще стане с техните идеи и как ще

продължи процеса. За да имат увереност и за да не губят мотивация е важно да знаят какви са следващите стъпки. Търсете обратна връзка от тях за процеса.

- Идеите, свързани с града и местната власт, имат различни стъпки за осъществяването им от тези, засягащи училището. В първия случай нашата роля, когато ние водим процеса или на фасилитаторите, е да помагат и да водят застъпничеството за идеите на учениците пред местната власт. Тук най-близкото ниво на осъществяване на идеите е представянето им пред местната власт, обсъждането им с нея и получаването на подкрепа за осъществяването им. Самата реализация може да отнеме година или две. Важно е това да се знае от всички участници в процеса.

- За двата типа идеи – тези за града и тези за училището има адаптирани форми за разработването им.

- Потърсете вдъхновители – тинейджъри или младежи, които вече са осъществявали идеите си. Или техни идоли с активна гражданска позиция.

- Не изисквайте от себе си да бъдете компетентни по всички техни идеи.

- Когато идеите са насочени към града, проверете предварително какви са процедурите за вземане на решения по тях и от чия точно компетентност са.

- Какво да правим с идеите, които изглеждат невъзможни? Учениците си дават достатъчно сметка за това. Те ценят също честността. Нашият съвет е търсете баланса, поощрявайте учениците да следват идеите си. Те са по-дръзки и необременени от нас в желанията и изискванията си. Това може да премести планини. Втората осъществена идея в проекта „Гражданско образование чрез ученическо участие“ е тази, която изглеждала най-невъзможна – да се направи в обозримо бъдеще лаборатория по химия в училището.

Тема 2.1. Събиране на идеи

Кратко описание:

Начало на етапа на разработване на инициативи на учениците, свързани със средата около тях, обявен още в началото на процеса. Първоначално набиране на идеи.

Цели:

- Първоначално набиране на идеи на учениците за промяна на средата около тях;
- Ангажирането им в процес на участие в промяна на средата около тях.

Време: 40 мин.

Възраст: 15 - 19 години

Материали: Интернет връзка

Стъпки:

- Опишете процеса през този модул и каква е целта.
- Проведете дискусия за генериране на идеи на учениците. Идеите им могат да бъдат разделени на две групи – свързани със подобряване на средата в училище и такива, които са за квартала, града и реализацията им включва и намесата на местната власт. Групирайте и въпросите, в зависимост от насоката на идеята. Какви са впечатленията им от срещата с общинския съветник/кмет?

Примерни въпроси:

Какво харесват в града около тях? Насочете вниманието им към места в квартала и града, свързани със заниманията им в свободното време – спорт, места за отдих и т.н. Обърнете внимание на начините, по които се придвижват в града, например как стигат до училище.

Какво биха искали да се промени в града? Какво биха променили, подобрили или ремонтирали/реновирали в своя квартал/мястото около училище?

Какви проблеми ще разреши тази промяна и на кого ще бъде полезна?

Какво харесват в училище?

Какво биха искали да се промени, за да стане училището още по-привлекателно, по-уютно и по-функционално?

Достатъчно поддържан ли е дворът на училището? Имали пространства, които могат да се усвоят по-добре? Какво те биха искали да има в тези пространства?

- Поставете задача: Да помислят за свои конкретни идеи, които ще доведат до подобряване на средата в училище и в квартала/града. За кои групи от хора тя би била полезна?

- Посочете следващите стъпки.

Съвети към фасилитатора

- Направете връзка със срещите със общински съветници или представители на общината, за да усетят учениците по-добре възможността да представят мнението си пред институциите.

- Може да направите отново анимиран куиз, за да припомните града като място за живеене, ролята на местната власт за качеството на живот и какви възможности имат гражданите за участие във вземането на решения.

- Използвайте споделените от тях идеи и интереси до момента, за да отворите дискусията към идеите им.

- Напомнете за разликата между идеите, които са свързани с активност от страна на общината и тези, които са пряко насочени към училището.

- Акцентируйте върху това, че идеите им могат да бъдат насочени както към промени в самата сграда на училището, така и към училищния двор.

Тема 2.2. Представяне на идеите

Кратко описание:

Обсъждане на идеите на учениците за промяна на средата около тях. Първоначален избор на идеи, които ще бъдат разработени. Трениране на умения за формулиране и развитие на идея.

Цели:

- Събиране на идеите на учениците за средата около тях;
- Учениците да развият умения за планиране на идеите си.

Време: 40 мин.

Възраст: 15 - 19 години

Материали: Интернет връзка

Стъпки:

- Предварителна подготовка. Подгответе обратна връзка от предходната задача. Групирайте идеите на учениците от предишната сесия в Карта на идеите. Направете план за разработване на идеите.
- Представете пред учениците резултатите от работата им. Анализирайте заедно техните идеи. Направете кратка дискусия (10 мин.) Предложете им да определят дали тяхната идея изисква намеса от страна на общината, или съгласието само на училищното ръководство. Ето някои примерни въпроси за дискусия:
 - Защо са предложили съответната идея?
 - Какъв съществуващ проблем ще разрешат с реализирането ѝ?
 - Какви ресурси изисква осъществяването на идеята?
 - Могат ли да се справят със собствени сили?
 - Необходима ли им е помощ и ако да в какво трябва да се изрази тя?
 - Как си представят идеята си? Могат ли да я скицират или нарисуват?
 - За кого би била полезна промяната, която планират?
 - Какво биха променили?
 - Направете втори тур на събиране и обсъждане на идеи (15 мин).

- Поставете задача: да изберат коя идея биха искали да разработят. След проведената вече дискусия някои от идеите могат да отпаднат, да се породят нови. Да опишат идеята си, следвайки предварително подготвена матрица. Защо избират тази идея? Може да работят самостоятелно или в групи. (5 мин)
- Представете на кратко стъпките в разработването на една инициатива. Може да използвате матрицата (Виж Приложение 2.2). (10 мин)
- Посочете следващите стъпки.

Съвети към фасилитатора

- Слушайте активно идеите им и това, което е важно за тях. Насърчете ги да преодолеят евентуални колебания стъпвайки на това, което те определят за значимо.
- Насърчете ги да бъдат максимално конкретни при описанието на идеята. Могат да използват рисунки, снимки, карти.
- Подгответе предварително шаблон за описание на идеите адаптирайки модел по ваш избор: Логическа матрица, управление базирано на резултатите, дизайн мислене и др. Важно е да изградят умения за поставяне на цел, която е важна за тях и води до желаните от тях резултати.
- Предложете им да се разделят на групи около идеите, които им се струват най-интересни и полезни.
- Насърчавайте ги да аргументират идеята си, да акцентират върху ползите, които би донесла на различни групи от хора нейната реализация.

Тема 2.3 Проучване на идеите

Кратко описание:

Обсъждане на идеите на учениците. Формиране на екипи. Допълнително проучване на идеите.

Цели:

- Приоритизиране на идеите от учениците.
- Трениране на умения за планиране базирано на резултати и проучване.
- Развиване на умения за осъществяване на идеите.
- Развиване на чувствителност към средата споделено място.
- Развиване на умения за работа в екип.

Време: 40 мин.

Възраст: 15 - 19 години

Материали: Интернет връзка

Стъпки:

- Предварителна подготовка. Подгответе индивидуална обратна връзка за всяка идея. За идеите, свързани с промяна в населеното място, направете проучване в каква степен вземането на решение зависи от местната власт и от централната. Потърсете експерти, ако е необходимо.
- За идеите, свързани с училището обмислете стратегии за приобщаване на съмишленици в лицето на УН и УС. Помислете как бихте постигнали съгласие за осъществяване на идеята от страна на ръководството на училището.
- Обсъдете предишната задача.
- Представете следващите стъпки – влизане в детайли и самооценка. Виж Приложение 2.3. Примерни въпроси:
 - В каква степен според вас е важен проблемът?
 - Широко разпространен ли е?
 - Колко хора са засегнати от този проблем?
 - За какви групи от хора ще бъде полезно неговото разрешаване?

- Оценете идеята си – какви средства ще ви бъдат необходими за осъществяване? Източници?
- Идеята ви с построяване на изцяло нови неща ли е обвързана, или с преобразуване/поправяне/модифициране на нещо, което вече съществува?
- Ако решението ви се струва нереалистично, помислете за алтернативи?
- Какви стъпки ще предприемете, за да решите очертания проблем?
- Имате ли нужда от помощ?
- Кой хора или организации виждате в ролята на ваши съмишленици и помощници?
- Документирайте проблема – проверете на място, снимайте, говорете със съученици.
- Поставете задачата: да направят самооценка на идеите си.
- Посочете следващите стъпки.

Съвети към фасилитатора

- Потърсете експертна помощ за идеите, за които е необходима.
- Помогнете им със самооценката, задавайте въпроси към идеята, помогнете с подреждането в последователност на стъпките по нейната реализация.
- Дръжте в течение училищното ръководство и настоятелството за идеите на учениците.
- Проверете дали имат нужда отново ясно да им представите процеса на участие. Важно за мотивацията им е да знаят какви са следващите стъпки и по какъв начин идеите им могат да бъдат осъществени.
- Покажете на учениците добри примери.
- Поддържайте връзка и с представителите на местната власт, с които сте правили среща. Информирайте ги за интересите на учениците.

Тема 2.4. Среца с вдъхновители

Кратко описание:

Повишаване на мотивацията и увереността на учениците чрез среща с връстници, осъществили идеите си и с експерти, които могат да им помогнат в разработването на идеите.

Цели:

- Да се повиши мотивацията на учениците чрез срещи с връстници.
- Да се засили увереността в собствените възможности чрез добри примери.

Време: 40 мин.

Брой участници: 10 - 28 ученици

Възраст: 15 - 19 години

Материали: Интернет връзка

Стъпки:

- Предварителна подготовка. В хода на разработването на идеите на учениците вероятно ще имате нужда, и вие, и те от експертна помощ, за да завършат проучването и търсенето на информация, необходима за разработване на инициативите. Паралелно ще има нужда да се повиши увереността им, че мисията да бъдат герои на промяната е възможна. Потърсете техни връстници, осъществили идеите си и/или млади хора с опит в темите, които ги интересуват. Търсенето на експертна помощ е част от уменията за търсене на информация. Срещата с връстници ще ги вдъхнови и ще повиши увереността им.
- Среща с вдъхновителите.
- Инициране на дискусия между тях и учениците с цел разбиране на методиката на работа с институции, на осъществяване на връзки с фирми и организации, които могат да бъдат от полза, на начини, по които да привлекат на своя страна родителското настоятелство или да убедят ръководството на училището, че са способни да реализират замислената идея и какви ползи тя би донесла.

- Създаване на връзка между учениците и „вдъхновителите“, размяна на контакти с цел да могат да задават въпроси, които допълнително са възникнали и да могат да обсъдят идеите си още веднъж с хора близки до тяхната възраст. Търсенето на помощ от външни хора тренира способностите за успешна комуникация.

Съвети към фасилитатора

- Подгответе предварително и двете страни за срещата.
- Не пропускайте да обсъдите на срещата въпросите, които притесняват учениците.
- Провокирайте, ако е необходимо, по-голяма активност от страна на учениците в дискусията.
- Не забравяйте да инициирате размяна на контакти за търсене на информация, помощ и вдъхновение.
- Акцентируйте върху това, че реализацията на идеите е възможна, ако те са добре разработени и сремежът към осъществяването им е сериозен.

Тема 2.5 Финализиране на идеите

Кратко описание:

Обратна връзка на самооценката на учениците. Финализиране на проучването на идеите.

Цели:

- Трениране на умения за планиране базирано на резултати и проучване;
- Развиване на умения за осъществяване на идеите.

Време: 40 мин.

Брой участници: 10 - 28 ученици

Възраст: 15 - 19 години

Материали: Интернет връзка

Стъпки:

- Предварителна подготовка. Подгответе индивидуална обратна връзка. Обърнете внимание отговарят ли предложените решения на нуждите и на предварително идентифицираните от учениците проблеми. Имат ли нужда от допълнителна конкретизация? Какви други фактори е нужно да се вземат под внимание?
- Обсъдете детайлно аргументацията на идеята. Акцентируйте върху ползите от реализацията ѝ.
- Организирайте индивидуални сесии за обратна връзка. Обсъдете следващите стъпки – представяне на идеите и събиране на подкрепа за тях.
- Поставете задачата – подготвяне на презентация за следващите срещи. Уточнете каква информация непременно трябва да присъства в нея, за да бъде изпълнено изискването за яснота на целта, конкретните стъпки по реализацията, бюджет и съмишленици, визуализиране, ако е възможно.
- Възможна още една задача – подготвяне на кратко видеоклипче за представяне на идеята.

Съвети към фасилитатора

- Уверете се дали има други въпроси, които учениците искат да обсъдят.
- Дискутирайте как да подготвят представянето на идеята им.
- Поставете срок за финализиране и представяне на презентацията пред вас и съучениците, за последно обсъждане преди официалното и представяне.
- Изяснете следващите стъпки – представяне пред Ученическия съвет, Училищното настоятелство, ръководството на училището. Кампания и избори на идея. Осъществяване.
- Поканете класния ръководител, за да представят пред него/нея идеите си.

Приложение 2.1.: Насочващи въпроси

РАЗРАБОТВАНЕ НА ИДЕЯ, СВЪРЗАНА С ГРАДА

1. Какво бихте искали да видите променено или подобро? Бъдете максимално конкретни.

2. Какъв резултат искате да постигнете?

3. За каква група от хора ще бъде полезно решението /промяната?
По какъв начин?

4. Какво е състоянието в момента (какво е налично)?

5. Посочете решението
(По възможност бъдете конкретни, посочете имена на улици, терен)

6. От кого зависи вземането на решението?

7. Кой може да ви помогне?

Приложение 2.2.: Насочващи въпроси

РАЗРАБОТВАНЕ НА ИДЕЯ ЗА ПРОМЯНА В УЧИЛИЩЕ

1. Какво бихте искали да видите променено или подобро в училище?
Бъдете максимално конкретни.
2. Обяснете проблема, който има нужда да се реши.
3. Какъв резултат искате да постигнете?
4. По какъв начин ще бъде полезен за вас?
5. Как ще решите проблема (опишете стъпките и необходимите ресурси)?
6. Кои са вашите съюзници?
7. Илюстрирайте решението

Приложение 2.3.: Бюджетна таблица

ПРЕДВАРИТЕЛЕН БЮДЖЕТ

Проект:

Категории	Брой/ количество	Единична цена	Обща тойност
Човешки ресурси			
Материали			
Консумативи			
Други			
Общо			

Приложение 2.4.: Въпросник за самооценка

САМООЦЕНКА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПРОЕКТИТЕ

1. Вашето име.
2. Опишете Вашата идея.
3. Ако имате повече от една идея за промяна в училище или в града, оценете по скалата от 1 (на първо място) до 6 важността за Вас на тази идея:
/1, 2, 3, 4, 5, 6/
4. За кого ще бъде полезна Вашата идея?
 - Ще бъде полезна за малка група от ученици.
 - Ще бъде полезна за по-голямата част от Вашите съученици.
 - Ще реши важен проблем на голяма част от Вашите съученици.
 - Ще бъде полезна за голяма група от граждани.
 - Друго
5. Идеята Ви:
 - Решава неотложни проблеми
 - Не е насочена към решаването на проблеми и нужди
6. Направете списък на ползите от реализацията на проекта. Обосновете необходимостта му.
7. Конкретизирайте мястото, което искате да промените. Към него прикачете илюстрацията на идеята си, за да установите как си съответстват реалността и представата.
8. Бюджет
Целта е да прецените каква част от стъпките бихте могли да осъществите с приятели и съмишленици. За кои ви е необходимо финансиране и на каква стойност. Направете груб бюджет на проекта. Използвайте Приложение 2.3.
Ако вашата идея е свързана с публична инфраструктура (VELO алеи, ремонт на физкултурния салон), средствата ще се търсят от бюджета на общината. В този случай, може да изчислите разходи за кампанията и събирането на подкрепа.
9. В случая с вашата идея:
 - Ще трябва да стесните обема на проекта, за да влезете в бюджета (..... лв.)
 - Проектът се побира в рамките на бюджета
 - Необходими са публични средства, тъй като се отнася до обществена инфраструктура
10. Кой от дейностите може да свършите с помощта на съмишленици (т.е. доброволен труд)?

11. Помислете за възможности за намиране на средства за реализация на Вашия проект. Избройте до 3 опции.

12. В каква степен е възможно сами да се справите с набиране на средствата с помощта на съмишленици (1 много вероятно, 6 не е в нашите възможности) *
/ 1, 2, 3, 4, 5, 6 /

13. От кого е необходимо да получите разрешение/подкрепа, за да осъществите идеята си?

- Ръководството на училището
- Общината
- Районния кмет и общината
- Няма нужда от одобрение

14. Допълва ли вашата идея, вече налични дейности и ресурси (напр. в тоалетните има сапун, необходимо е да се зарежда по-често; има изградени велоалеи, необходима е връзка)?

- По-скоро да
- По-скоро не
- Не е релевантно

15. Какви са пречките, които стоят пред вас за реализацията на проекта? Избройте до 3 най-важни. Как планирате да ги преодолеете?

16. Три фактора, които ще ви помогнат да осъществите идеята си:

17. Колко време ще е необходимо за реализация на идеята?

18. Има ли идеята нужда от корекция? Каква?

19. Как се чувствате по отношение на идеята:

- :)
- :(
- Хмм
- Друго:

МОДУЛ 3 : ПРЕДСТАВЯНЕ И ЗАСТЪПНИЧЕСТВО ЗА ИДЕИТЕ НА ДЕЦАТА

Представяне и застъпничество за идеите на децата

Модул 3 е предназначен за представяне на идеите на учениците пред училищната общност и за набиране на подкрепа за осъществяването им. Започва етапа на застъпничество за идеите на децата. В тази фаза на програмата учениците развиват уменията си да представят инициативите, да се аргументират и не на последно място да отстояват позициите си публично.

За набиране на подкрепа за осъществяване на инициативите им са предвидени срещи със страните, взимащи решения в общността - Ученическият съвет, Училищното настоятелство и ръководството на училището. Ако програмата за детско участие се осъществява присъствено, то паралелно със срещите може да се организира и представяне на инициативите на учениците в училище. Представянето на идеите пред заинтересованите страни подготвя учениците за кампаниите за популяризиране на идеите им на предстоящите избори. В срещите учениците ще имат възможност да избистрят идеите си и да помислят за различни алтернативи за осъществяването им или за възможни препятствия.

Често в началото има съпротива срещу промените. Въвличането на ръководството и председателя на УН и даването на обратна връзка за идеите на децата ще помогне те да бъдат по-съпричастни към предложенията им. Децата оценяват реалната преценка и справедливо посочените слаби страни. Подкрепяйте ги в преодоляването им. Насърчавайте ги да не се отказват от идеите си. Помнете, вие сте защитници на техните идеи.

Това е моментът, в който родителите в Училищното настоятелство и ръководството на училището оценяват процеса на детско участие и ангажираността на учениците с техните идеи и със средата около тях. От гледна точка на УН участието на децата и развитието на техни инициативи е полезно, тъй като им дава легитимност да набират средства от родителската общност в полза на училището по идеи на децата.

След представянето на инициативите на учениците родителите от настоятелството и ръководството ще се гордеят с тях. Помнете, вашата цел е да получите подкрепа за осъществяване на идеите на учениците. Уверете се, че в края на всяка среща има поет конкретен ангажимент по реализацията им.

Тема 3.1. Среци с Ученическия съвет, Настоятелството и ръководството на училището

Кратко описание:

Представяне на идеите на учениците пред Ученическия съвет, Настоятелството и ръководството на училището. Оценка на проектите. Събиране на подкрепа от общността за осъществяването им.

Цели:

- Трениране на умения у учениците за представяне и аргументиране на идеите им;
- Трениране на уменията им за провеждане на дискусия, за отговор на възникнали въпроси, защита на позиция;
- Оценка на предложенията и на възможностите за осъществяването им, избистряне на идеите,
- Намиране на съмишленици за осъществяването им;
- Отсяване на идеите, които намират подкрепа от ръководството на училището, Настоятелството и УС.

Време: 90 мин. на среща

Участници: Училищната общност

Материали: Интернет връзка

Стъпки:

- Предварителна подготовка: Подготовка на презентации на идеите от учениците.
- Представяне на инициативите пред съучениците.
- Представяне на идеите пред Ученическия съвет. Това може да е първата от поредицата среци, тъй като подкрепата на учениците е значим аргумент пред Настоятелството и ръководството на училището. Председателят на УС е член на Настоятелството и има право да участва в съвета на директорите. Би могъл да подкрепи идеите на следващите обсъждания. Критиките и въпросите им са от съществено значение, защото подготвят авторите на идеите за въпросите,

които ще им бъдат задавани по-нататък в представянето на техните проекти пред УН и директора. Децата са искрени и критични, така че тази среща може да е по-трудна от очакваното.

- Представяне пред Училищното настоятелство. УН може да предостави сериозна подкрепа за осъществяването на проектите на учениците не само финансово, но и със застъпничество пред Директорския съвет. То може да разпространи идеите сред общността на родителите, както и да даде на учениците полезни идеи откъде да потърсят помощ за финансиране за проектите. Оценката на Настоятелството е важна, за да стане ясно кои от проектите ще получат тяхната подкрепа и кои ще бъдат отхвърлени като нереалистични, или с не достатъчна полза за училищната общност.

- Представянето пред ръководството на училището. Тяхната подкрепа е с най-голяма тежест, доколкото от тях зависи да разрешат проектите да бъдат реализирани на територията на училището. Предишните две представяния са изиграли своята роля за отсяване на реалистичните от нереалистичните проекти, помогнали са за разработването и аргументацията на идеите на учениците и пред директорите тези проекти се явяват вече поддържани не само от своите автори, но и от УС и УН, които са се ангажирали с подкрепа за осъществяването им. Подкрепата на ръководството е важна за идеите, свързани с общината, доколкото част от предложенията ще трябва да бъдат подписани и от директора.

- Време за обратна връзка от учениците след всяка от презентациите, обсъждане на предложения за реализация, на силни и слаби страни, намиране на поддържници.

- Заключителна фаза – отделяне на две групи от идеи – такива, които са приети от ръководството на училището и по чиято реализация ще се работи и такива, които не са одобрени поради различни причини и могат да бъдат оставени за следваща фаза на проектиране.

Съвети към фасилитатора

- Уверете се, че в края на срещите заинтересованите страни са поели конкретни ангажименти за осъществяване на идеите.
- Не подценявайте представянето на идеите пред съучениците, то ще бъде добър тренинг за авторите на идеи.
- Насърчавайте учениците, които ще представят идеите да демонстрират увереност и убеденост, че реализацията на проекта им е възможна.
- Подкрепяйте учениците, помогнете им да отстранят евентуални пропуски в идеите.
- Модерирайте срещите, следете за реда на представяне, осигурете достатъчно време за въпроси и отговори.
- Подтиквайте и двете страни да проявят активност по време на дискусията.

МОДУЛ 4 : КАМПАНИИ И ИЗБОРИ НА ИНИЦИАТИВИ

Училищна кампания и избори

Идва моментът да въвлечете училището в процеса на участие и обсъждане на инициативите на учениците. Ще бъдем кратки, защото кампаниите, с които учениците рекламират идеите си сред останалите и изборите, които провеждат са водени и проектирани изцяло от тях. Съветът ни е независимо дали сте на дигитално или присъствено обучение, създайте максимално публичност.

Виртуалните класни стаи позволяват да стигнете до всички. Училището също. В следващите два модула сме описали основните стъпки в организацията на процеса – вземане на решения за минимални параметри в представянето на инициативите, оставяне на свобода и възлагане на кампаниите на учениците; вземане на решения за дизайна на изборите и правилата за гласуване и отчитане на резултатите.

Тема 4.1. Кампания

Кратко описание

Учениците разработват кампаниите си за популяризиране на инициативите си в училище и се подготвят за изборите.

Цели:

- Да се популяризират инициативите на учениците.
- Да се даде възможност за широко участие на учениците в процеса на вземане на решения.
- Да се изберат идеите с най-широка подкрепа, които да бъдат реализирани.

Брой участници: 10 - 28 ученици

Възраст: 11 – 19 години

Материали: камера, постери, бои, картон, ножици, лепило.

Етапи:

- Предварителна подготовка:
 - + Вземете предварително решение какъв бюджет може да отделите и колко от идеите ще бъдат осъществени.
 - + Организирайте изборите съвместно с Ученическия съвет и разпределете отговорностите.
 - + Организирайте срещи с авторите на инициативите за обсъждане на кампаниите.
 - + Изберете вдъхновяващи видеа от различни кампании.
- Подготовка на кампаниите: Планирайте ги – вземете заедно решение как ще се представят инициативите – с кратки видеа, фестивал на идеите или друга форма и кога ще стартира кампанията. Оттам нататък дайте свобода на всяка група да планира кампанията си. Не забравяйте състезателното начало. Поставете задача на групите – изработване на кратко видео или презентация за популяризиране на инициативата и на план за кампанията. Обсъдете ги на следващата среща.
- Изборна кампания:

- + Обявете начало на кампанията.
- + Насърчавайте кандидатите да бъдат активни.

Съвети към фасилитатора

- Подгответе предварително насоки какво да съдържат рекламните клипове; примерни канали на комуникация, които да бъдат покрити, ако учениците имат нужда от допълнителна подкрепа.
- Насърчете ги да бъдат креативни. Отговорността за кампанията е изцяло тяхна.
- Следете за конфликти и спорове в предизборната кампания. Ако се появят, разрешете ги, за да намалите риска от оспорване на резултатите и евентуално усещане за несправедливост на изборите в участниците.

Тема 4.2. Избори

Кратко описание:

Учениците гласуват за инициативи, които да бъдат осъществени.

Цели:

- Да се създаде възможност за широко участие на учениците в оформяне на средата около тях.
- Да се приоритизират инициативите, които ще бъдат осъществени.

Време: 5 - 10 дни

Участници: 6 - 19 години

Материали: в зависимост от дизайна на изборите

Етапи:

- Обсъдете правилата на гласуването – на колко гласа има право всеки ученик; има ли право да променя избора си, период на гласуване, обявявате ли междинните резултати, „избирателната комисия“ и др.
- Подгответе анкетна карта. Предвидете секция за обратна връзка и за заявяване на доброволци за осъществяване на идеите с поле за техни контакти за връзка.
- Обсъдете с ръководството организацията на изборите, как ще се разпространява анкетата и подкрепата от която има нужда Ученическият съвет за провеждането им. Уверете се, че информацията и рекламата за тях стигат до всички класове.
- Вземете решение как ще обявите резултатите.
- Ако предвидите гласуването да продължи няколко дни, не спирайте с рекламата на изборите и с активирането на избирателите.
- Стартирайте официално изборите.
- Обявете резултатите максимално шумно и широко.
- Обсъдете ги с участниците. Договорете се за следващите стъпки по

осъществяването на инициативите.

- Празнувайте! И рефлексия – обсъдете с учениците процеса, силните и слабите страни, от какво са доволни, какво биха направили по-добре.

Съвети към фасилитатора

- Уверете се, че ангажиментите по организацията на изборите са разпределени между Ученическия съвет и ръководството.
- Не пропускайте момента – след обявяване на резултатите проведете срещи с Училищното настоятелство и ръководството за последващи стъпки за осъществяване на идеите на децата.
- Направете парти – погрижете се учениците да се гордеят с участието си и с това, което са постигнали.

МОДУЛ 5 : ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ИДЕИТЕ

Осъществяване на идеите

Сега осъществяването на идеите на учениците зависи не само от техните усилия, но и от Директора, от Училищното настоятелство и от Вас. **Уверете се, че е създадена организация за реализиране на инициативите.** Знаете, важно е работата по тях да не заспива във времето. Включете и учениците, и родителите им. Наблюдавайте процеса, координирайте действията на учениците, настоятелството и ръководството, ако възникват недоразумения, или други проблеми, помогнете за своевременното им разрешаване.

Най-важното е да комуникирате резултатите до всички участвали в процеса. Разпространете ги и до останалите класове. Чрез **обратната връзка и отчетността** учениците ще усетят, че промяната може да зависи от тях, а идеите им са взети под внимание.

Искате **проектите да се случат възможно най-бързо**. Колкото по-бързо се реализират, толкова по-голямо ще бъде удовлетворението за учениците. Ако обаче през следващата учебна година, няма видими, изпълнени проекти, разочарованието ще е голямо. Не забравяйте, учениците са по-безкомпромисни и непредубедени от нас, в което е силата им. Именно, защото са оптимистично настроени, нямат негативен опит, те очакват животът да върви на бързи обороти и нещата да се случват. Това е възможно.

Степента на участие на децата зависи от идеите им. Ако са свързани с ремонт на стаята, озеленяване на двора, изрисоване на стената на училището с графити или др., позволете им максимално да водят процеса. Нека се почувстват отговорни. Помогнете да организират екип, координирайте ги, уверете се, че имат подкрепа, когато им трябва допълнително експертиза, бъдете на среща.

Ако инициативите са свързани с промяна на средата в училище, то тогава реализацията им зависи от вас. Приобщете учениците – например ако при бюджета на инициативата са правили проучване и са търсили материали, използвайте данните. Консултирайте се с децата. Информирайте ги. Намерете начин да включите тях или родителите им. Колкото повече ги информирате и ангажирате, толкова повече ще мобилизирате УН и администрацията за осъществяване на идеите им.

Ако проектите са свързани с местната власт, има няколко стъпки, които следва да направите: препоръчае учениците да участват във всяка една от тях. Така ще се запознаят с процеса на вземане на решения и ще минат през него:

- Направете предложение, в което аргументирате проблема и решението. Внесете го заедно в общината. Ако е от правомощията на Общинския съвет, адресирайте го до него.

- Потърсете среща с експертите. Участвайте в нея заедно с учениците. След това търсете про-активно обратна връзка от експертите за движението на

предложенията на учениците.

- Направете среща с общинските съветници, с които сте срещали учениците в модул 1. Лобирайте за осъществяването на идеята.
- Много е вероятно инициативите на учениците да се гласуват от Общинския съвет. Потърсете среща с председателя му, подгответе писмено предложение.
- Срещнете се заедно с учениците с председателя на ресорната Общинска комисия. Представете предложението, обсъдете решенията.
- Участвайте на заседанието на комисиите заедно с учениците.
- Проследете гласуването в Общинския съвет, за да разберете дали вашето предложение е прието.

От вас зависи как ще празнувате осъществените идеи. Важно е децата да усетят значимостта на постиженията си, не само за тях, но и за цялата общност.

Ако имате въпроси свързани с участието на децата, компетенциите на местната власт и гражданското образование или застъпничеството за инициативите им, свържете се с нас на office@thesmallsteps.org

Приложение 1: Писмо до институция

ДО: (име, фамилия)

Длъжност

Институция

Относно (тема):

Господин/госпожо.....

Текст:

- Кратко представяне
- С едно изр. какво искаме
- Описание на темата:
 - о проблем
 - о решение
 - о аргументи
- Какво съдействие ни е необходимо
- Приложения (може да добавите презентацията и клипа)
- Контакти за връзка.

С уважение,

Дата, място

Четири истински истории

Тук представяме някои проекти, разработени от ученици на 35 СОУ “Добри Войников” в София. Текстовете на идеите са автентични. За почти всички проекти учениците изготвиха клипове и презентации, които представиха пред своите съученици и родители.

Трансформиране на класните стаи

Идеята: Реновирането на класните стаи в училището ще направи средата, в която учат учениците, по-уютна и мотивираща. Все пак на никого не е приятно да работи в скучна и потискаща среда. Идеята се състои в преобоядисване на стаите и рисуване на рисунка или дизайн по избор на учениците.

Клип: <https://youtu.be/SE1SwGceOWQ>

Стъпките: След одобряването на инициативата от ръководството на училището и класиране на второ място на проведените избори, пред учениците останаха няколко стъпки, за да доведат идеята си до реализация. Макар че вече бяха във ваканция, те успяха да проведат допитване до своите съученици и така избраха картина, която да се харесва на мнозинството от тях. С помощта на Настоятелството и екипа на „Малките стъпки“ авторите на идеята за боядисване и изрисуване на класната стая избраха и закупили необходимите материали. Договориха удобно за всички време и в уречения ден работата започна с ентузиазъм и много музика и усмивки. Само за седмица те успяха да боядисат класната си стая в свежи тонове, а на стената се отвори мечтаният от тях прозорец към света – картина, която те майсторски изрисуваха сами.

“Тази година нашият клас (11Б) имаше възможността да подобри класната си стая и можем да потвърдим, че процесът беше много приятен и изпълнен с веселие. Но също ни научи и на важни качества като работа в екип и други организационни умения.”

Беседката в двора

Идеята: Поставянето на беседка в двора на училището е идея, която е в полза както на учениците, така и на учителите и родителите. Това място за отдых ще допринесе за по-уютна среда в двора на училището. Тази идея може да бъде реализирана от самите ученици, ако имат мотивацията сами да я построят под надзора на компетентни лица. Този вариант ще подобри уменията за работа в екип на учениците и тяхната способност за организация. Но може да бъде закупена и готова беседка.

Във всеки случай, след като бъде поставена, тя може да се използва по различни начини - класна стая на открито, място за почивка и за игра или място за сплотяване на учениците. Единственият проблем при тази идея е трудното опазване на беседката от вандализъм.

Клип: <https://youtu.be/f067АННcl5w>

Стъпките: Тази идея беше разработена с много хъс, защото авторите ѝ споделяха мнението, че едно такова място ще може да послужи за провеждането на множество дейности на открито. Проведено беше проучване необходимо ли е разрешение от общината, за да бъде поставена беседка в двора на училището. След това бяха предложени различни варианти за осъществяване на идеята – от закупуване на готова беседка, до проектирането и построяването и със собствени усилия. Учениците установиха, че и опазването, и поддържането на чистота около беседката също са действия, които трябва да бъдат извършвани след формалния завършек на инициативата им.

Поради липсата на достатъчно средства, на този етап идеята им остана нереализирана, но разработеният проект може да послужи за основа на нова инициатива и да получи реализацията си по-късно.

Лаборатория по химия в училище

Идеята: Създаване на истинска лаборатория по химия в училището.

Клип: <https://youtu.be/a2Kq7aDLqjA>

Стъпките: Реализирането на тази идея изглеждаше съвсем невъзможно, поради многото средства, които се изискваха за нея, както и поради липсата на пространство, от която страда всяко училище с голям брой ученици. Тези пречки обаче не спряха ентузиастите, които стояха зад този проект. На първо място те проведоха множество разговори с учителите си по химия и физика, както и с ръководството на училището и успяха да договорят стая, в която да се разполага мечтаната от тях лаборатория. След това изготвиха писмо до Фармацевтичния съюз с молба за финансова подкрепа, която успяха да получат. С помощта на Настоятелството и училищното ръководство, започна ремонт на стаята, прокарани бяха тръби за вода до работните места на учениците, закупени и поставени нови специализирани маси и столове, както и специален шкаф за съхраняване на реактиви. Учителите по химия изготвиха списъци с необходимите за лабораторни опити вещества и те бяха закупени с помощ от фондация „Малките стъпки“. Ето как с постоянство и упоритост екипът на инициативата „Лаборатория по химия“ постигна осъществяването на своята мечта.

“Нашият проект “Лаборатория мечта” беше истинско изпитание, много усилия, желание и труд, които се превърнаха в реалност. Училището, в което учим разполагаше с кабинет по химия, не и с лаборатория. На пръв поглед за обикновен човек разликата не е голяма, но лабораторията има своите предимства, които учениците в нашето училище заслужават да усетят. Една лаборатория дава възможност за опити, упражнения, приятна обстановка и най - вече разбиране и по - лесно възприемане на написаното в учебника. Така решихме именно лабораторията да бъде нашата инициатива, която да остане за поколения напред, да помогне на съучениците ни и да им даде шанс да преоткрият химията.

Преминахме през трудности, търсене на информация и усетихме голямата отговорност на такава нелесна задача. Фондация “Малки стъпки” насърчаваше нашите желания, разбираше нашите искания и ни помагаше при представянето на проектите ни, вземането на решения и подготовката на цялостната идея. Сега сме щастливи, че успяхме да се справим с всички непознати неща и трудности по пътя към желанието ни и им благодарим за подкрепата.”

Разделно събиране на отпадъците

Идеята: Въвеждане на разделно събиране на отпадъците в училището. Клип: <https://youtu.be/f7cW93Z7mfc>

“Здравейте, нашата идея беше за поставяне на кошчета за разделно събиране на боклука, но над тях да им и баскетболни кошове. За жалост нашата идея не се осъществи. Според нас не договорихме най-добрите за училището условия - сметоизвозващата фирма не се съгласи да постави контейнери в двора на училището, въпреки че прие да събира цялото количество генерирани отпадъци. За съжаление и противоепидемичните мерки за дезинфекция на стаите не оставиха достатъчно време на хигиенистите да се занимават и с това.

Ние направихме презентация и изготвихме бюджет за нашия проект. Писахме множество писма до Столичния инспекторат, докато се свържем със сметоизвозващата фирма. Ние не искахме да се отказваме, но условията ни принудиха. Но ако сега трябваше да работим по този проект, щяхме пак да го направим, защото проблемът с разделното изхвърляне на боклука е голям.”

Стъпките: Това е инициативата, за чиято реализация учениците се нуждаеха от съдействие от страна на общината. Това не ги уплаши, нито демотивира. Те бяха убедени в ползата от своя проект и затова бяха решени да се борят за него. Написаха писма до кмета на район Лозенец, Столична община и Столичен инспекторат. След депозирането им редовно проверяваха движението на преписките чрез получените входящи номера. Проведах кореспонденция със Столичния инспекторат, както и с фирмата, отговорна за разделното събиране на боклука в района на училището. Постигнаха успехи, като успяха да договорят с фирмата да бъде извозвано цялото количество разделно събран боклук на училището. За съжаление не успяха договорят поставяне на контейнери до вратите на двора на училището. Вероятно проектът би достигнал до реализация, но кризата с Ковид 19 се превърна в пречка, която на този етап не можа да бъде преодоляна.

